

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἰτησία.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

30 Ὀκτωβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. ΒΑΣΙΛΙΑΤ']

Συζητήσια· ἰδί σελ. 673.

VI. ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΣΤΩΝ ΜΕΣΟΛΑΒΟΥΝΤΕΣ.

Ἡ κοινωνία εἶναι τὸ σύνολον τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας ἐκτελοῦσιν ἀμοιβαίως τὰ πρόσωπα, τὰ μὲν χάριν τῶν δὲ, ἀναγκαστικῶς ἢ ἐκουσίως. Αἱ ἀναγκαστικῶς ἐκτελούμεναι εἶναι δημόσiai, αἱ ἄλλαι αἱ ἰδιωτικαὶ ὑπηρεσίαι.

Αἱ δημόσiai ὑπηρεσίαι, ἐπιβαλλόμεναι καὶ κανονιζόμεναι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον νὰ μεταβάλλεται ὅταν πρέπη, ἐπιζῶσι μετ' αὐτοῦ τῇ προτέρᾳ αὐτῶν χρησιμότητι καὶ διατηροῦσι τὸ ὄνομα δημοσίας ὑπηρεσίας, ἂν καὶ δὲν ἦναι πλέον τοιαῦται, ἂν καὶ καταντῶσι νὰ ἦναι μᾶλλον δημόσiai καταπίσεις.

Αἱ ἰδιωτικαὶ ὑπηρεσίαι ἀνάγονται εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως καὶ εὐθύνης. Ἐκαστος δίδει καὶ λαμβάνει ὅ,τι βούλεται, ὅ,τι δύναται, μετὰ προηγηθείσαν διαπραγματεύσειν. Ἐχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν πάντοτε τὴν πρόληψιν πραγματικῆς χρησιμότητος, μετρομένης ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀναλόγου ἀξίας τῶν.

Ἐκ τούτου αἱ μὲν δημόσiai διακρίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ στασιμότητι, αἱ δὲ ἰδιωτικαὶ ὑπεῖκουσιν εἰς τὸν νόμον τῆς προόδου.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τείνει, ἕνεκα τῆς ἐπαγομένης ἐλαττώσεως τῶν δυνάμεων, νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ὀλεθρίαν παρασιτιάν, εἶναι ἀρκετὰ περιεργον ὅτι διάφοροι νέαι αἰρέσεις, ἀποδίδουσαι εἰς τὰς ἐλευθέρους καὶ ἰδιωτικὰς ὑπηρεσίας τὸν χαρακτήρα τῶν πρώτων, ζητοῦσι νὰ μεταβάλωσι τὰ ἐπαγγέλματα εἰς θέσεις ὑπαλλήλων.

Αἱ αἰρέσεις αὗται ἐγείρονται σφοδρὰ ἐναντίον τῶν μεσολαβούντων, ὡς τοὺς ὀνομάζουσιν. Ἡθελον ἡδέως ἀπαλείψῃ τὸν κεφαλαιοῦχον, τὸν τραπεζίτην, τὸν ἐργολάβον, τὸν ἔμπορον καὶ τὸν παντοπώλην, τὸν κερδοσκοπὸν ἐν γένει, λόγῳ ὅτι, μεσολαβούντες μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀναλώσεως, φορολογοῦσιν ἀμφοτέρας, χωρὶς νὰ προσθέτωσιν αὐταῖς οὐδεμίαν ἀξίαν. Ἡ, ἠρθότερον εἰπεῖν, ἤθελον ἐπιβάλλει εἰς τὸ Κράτος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας τῶν προσώπων αὐτῶν, διότι ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἀναπόφευκτος.

Τὸ σόφισμα τῶν κοινωνιστῶν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, εἶναι ὅτι δεικνύουσιν εἰς τὸ κοινὸν τὸ

τί πληρόνει εἰς τὰ μεσολαβούντα αὐτὰ πρόσωπα εἰς ἀνταλλαγὴν τῆς ὑπηρεσίας τῶν, καὶ ὅτι κρύπτουσι τὸ τί ἔπρεπε νὰ πληρόνη εἰς τὸ Κράτος. Ἡ πάλῃ εἶναι πάντοτε μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ νοουμένου ὑπὸ τοῦ πνεύματος, μεταξὺ τοῦ ὀρωμένου καὶ τοῦ μὴ ὀρωμένου.

Κυρίως κατὰ τὸ 1847 καὶ ἐπὶ τῇ σιτοδείᾳ τοῦ ἔτους ἐκείνου, αἱ σχολαὶ τῶν κοινωνιστῶν προσεπάθησαν καὶ ἐπέτυχον νὰ καταστήσωσι δημοικὴν τὴν ὀλεθρίαν αὐτῶν θεωρίαν. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ μεγαλίστερος παραλογισμὸς ἔχει πέρας εἰς τὸν κόσμον, ὅταν ὁ κόσμος πάσχη, διότι ἡ πείνα εἶναι κακὸς σύμβουλος.

Τῇ βοήθειᾳ λοιπὸν τῶν μεγάλων λέξεων—ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ ἀνθρώπου, κερδοσκοπία, μονοπώλιον—ἤρχισαν νὰ δυσφημῶσι τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ ὑποκρίπτωσι τὰ ἐξ αὐτοῦ προερχόμενα εὐεργετήματα.

«Διατί, ἔλεγον, ν' ἀφίνωμεν τοῖς ἐμπόροις τὴν φροντίδα νὰ φέρωσιν ἐκ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Κριμαίας τὰ σιτηρὰ; Διατί δὲν ὀργανίζουσι τὸ Κράτος, αἱ ἐπαρχίαι, οἱ δήμοι σύστημα προμηθείας καὶ ἀποταμιεύσεως; Ἡθελον πωλεῖ τότε εἰς ἡν τιμὴν ἠγόρασαν, καὶ ὁ λαὸς, ὁ δυστυχὴς λαὸς, ἤθελεν ἀπαλλαγθῆ τοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον πληρόνει εἰς τὸ ἐλευθέρων ἐμπόριον, δηλαδὴ εἰς τὸ ἐγωιστικόν, τὸ ἰδιοτελές, τὸ ἀναρχικὸν ἐμπόριον.»

Ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον πληρωνόμενος φόρος εἶναι τὸ ὀρωμένον· ὁ φόρος τὸν ὁποῖον ἤθελε πληρόνει εἰς τὸ Κράτος, ἢ εἰς τοὺς πράκτοράς του, κατὰ τὸ σύστημα τῶν κοινωνιστῶν, εἶναι τὸ μὴ ὀρωμένον.¹

Εἰς τί συνίσταται ὁ λεγόμενος οὗτος φόρος, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον πληρωνόμενος; Εἰς τὸ ὅτι δύο ἄνθρωποι ἐκτελοῦσιν ὁ μὲν ὑπὲρ τοῦ δὲ ὑπηρεσίαν τινα ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ ἐπὶ συμφωνηθέντι ἐν διαγωνισμῷ τιμήματι.

Ὅταν ὁ πεινῶν στόμαχος ἦναι ἐν Παρισίοις, καὶ ὁ τὴν πείναν καταπαύων σῖτος ἐν Ὀδησῶ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παύσῃ ἡ πείνα, ἂν δὲν πλησιάσῃ ὁ σῖτος εἰς τὸν στόμαχον. Κατὰ τρεῖς δὲ τρόπους δύναται νὰ πλησιάσῃ. 1. Ἄν

1. Ὡς ὁ Τυργῶ ἐλεγεν, ἡ πληρωμὴ τῆς μεταφορᾶς, τῆς φυλάξεως καὶ τοῦ καιροῦ εἶναι ἀναπόφευκτος· ἂν δὲν στερῆται τοῦτο, ἀποθνήσκει τῆς πείνης.

οἱ πεινῶντες ὑπάγωσιν εἰς τὸν τόπον ἔνθα εἶναι ὁ σῖτος. 2. Ἄν ἀναθέτωσι τὴν φροντίδα τῆς μεταφορᾶς τοῦ σίτου εἰς τοὺς μετερχομένους τοῦτο. 3. Ἄν συνεισφέρῃ ἕκαστος καὶ ἂν ἐπιφορτίσωσιν εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους τὴν μεταφορὰν.

Τίς ὁ ὠφελιμώτερος ἐκ τῶν τριῶν τούτων τρόπων;

Ἐπειδὴ παντοῦ καὶ πάντοτε καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι εἶναι μᾶλλον ἐλεύθεροι, μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι, μᾶλλον ἔμπειροι, ἐξελέξαντο ἑκουσίως τὸν δεύτερον, ὁμολογῶ ὅτι αὐτὸ καὶ μόνον ἀρκεῖ μοι ἵνα δώσω ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ψήφον μου. Τὸ πνεῦμά μου ἀρνείται νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ἀπατᾶται περὶ πρᾶγμα ὕπερ τὸσον τὴν ἐνδιαφέρει.

Μολαταῦτα ἀς ἐξετάσωμεν.

Τὸ νὰ πορευθῶσιν εἰς Ὀδησσὸν 36,000,000 ἀνθρώπων, ἵνα εὕρωσι τὸν ἀναγκαῖον αὐτοῖς σῖτον, εἶναι ἀνεκτέλεστον. Ὁ τρόπος οὗτος λοιπὸν τίθεται ἐκ μέσου. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀναλωταὶ δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν οἱ ἴδιοι τὸν σῖτον, ἀνάγκη νὰ προστρέξωσιν εἰς τοὺς μεσολαβοῦντας, ὑπαλλήλους ἢ ἐμποροῦς.

Ἄς παρατηρήσωμεν ὅμως ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι ὁ φυσικώτερος. Τὸ κάτω κάτω ὅστις πεινᾷ πρέπει νὰ πορευθῇ εἰς εὕρεσιν τοῦ σίτου. Εἶναι τοῦτο κόπος τὸν ὁποῖον ὀφείλει νὰ ὑποστῇ, ὑπηρεσίᾳ τὴν ὁποῖαν ὀφείλει ἑαυτῷ. Ἄν ἄλλος, ὅστις δῆποτε, τῷ προσφέρῃ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν, ἂν ὑποστῇ ἄντ' αὐτοῦ τὸν κόπον αὐτὸν, ὁ ἄλλος οὗτος ἔχει δικαίωμα νὰ πληρωθῇ. Λέγω ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αἱ τῶν μεσολαβοῦντων ὑπηρεσίαι φέρουσιν ἐν αὐταῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμοιβῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὅπως δῆποτε, πρέπει νὰ προστρέξωμεν εἰς τὸν, κατὰ τοὺς κοινωνιστάς, παράσιτον, τίς ἐκ τῶν δύο, ὁ ὑπάλληλος ἢ ὁ ἔμπορος, εἶναι ὁ ἥτιον ἀπαιτητικὸς;

Τὸ ἐμπόριον (καὶ ὑποθέτω αὐτὸ ἐλεύθερον, διότι ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ συλλογισθῶ), τὸ ἐμπόριον ἔχει συμφέρον ἐν ἐξετάζῃ τοὺς καιροῦς, νὰ βεβαιήσῃ καθ' ἑκάστην τὴν κατάστασιν τῶν ἐσοδεῶν, νὰ λαμβάνῃ πληροφορίας πανταχόθεν, νὰ προβλέπῃ τὰς ἀνάγκας, νὰ λαμβάνῃ τὰ δέοντα προφυλακτικὰ μέτρα. Ἐχει πλοῖα ἔτοιμα, ἔχει πανταχοῦ ἀνταποκριτάς, τὸ πρῶτιστον δὲ αὐτοῦ συμφέρον εἶναι ν' ἀγοράζῃ ὅσον τὸ δυνατόν εὐθηνότερον, νὰ οἰκονομῇ καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ νὰ κάμνῃ τὰ μεγαλύτερα κέρδη δι' ὀλιγωτέρου κόπου. Καὶ ὅχι μόνον οἱ γάλλοι ἔμποροι, ἀλλ' οἱ ἔμποροι ἔλου τοῦ κόσμου ἀναλαμβάνουν νὰ προμηθεύσωσι τὸν ἀναγκαῖον τῇ Γαλλίᾳ σῖτον ἐν ὄρα ἀνάγκῃ· καὶ τὸ μὲν συμφέρον ἄγει αὐτοὺς ἀκατασχέτως νὰ τελειώσωσι τὴν ἐπιχείρησιν διὰ τῆς μικροτέρας δαπάνης, ὁ δὲ μεταξὺ αὐτῶν διαγωνισμὸς ἄγει ἐπίσης ἀκατασχέτως αὐτοὺς νὰ

κάμωσι συμμετόχους τῶν γενομένων οἰκονομιῶν τοὺς ἀναλωτάς. Ἀφικθέντος τοῦ σίτου, τὸ ἐμπόριον ἔχει συμφέρον νὰ τὸν πωλήσῃ τὸ ταχύτερον πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνων, ἀποκατάστασιν τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων του καὶ ἐπανάληψιν ἐπιχειρήσεως. Ὁδηγούμενον ὑπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν τιμῶν διανέμει τὰ πρὸς ζωτροφίαν καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κράτους, ἀρχόμενον πάντοτε ἀπὸ τοῦ τόπου, ἔνθα πωλοῦνται ἀκριβώτερον, δηλαδὴ ἔνθα ἡ ἀνάγκη εἶναι ἐπισθητοτέρα. Ἀδύνατον λοιπὸν νὰ φαντασθῇ τις ὄργανισμὸν τελειότερον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πεινῶντων. Τὸ κάλλος δὲ αὐτοῦ, διαφεύγον τὴν προσοχὴν τῶν κοινωνιστῶν, προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

Βεβαίως ὁ ἀναλωτὴς ἀναγκάζεται ν' ἀποζημιώσῃ τὸ ἐμπόριον διὰ τὰ ἐξοδα τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἐπιβιβάσεως καὶ ἀποβιβάσεως, τῆς ἀποθηκεύσεως, τῆς παραγγελίας κλπ., ἀλλὰ κατὰ ποῖον ἄλλο σύστημα δὲν ὀφείλει ὁ τρώγων τὸν σῖτον νὰ πληρώσῃ τὰ ἐξοδα ὅσα ἀπαιτοῦνται ἵνα τὸν καταστήσωσι πρόχειρον εἰς αὐτόν; Ἢ πληρώσῃ ἀκόμη καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἐμποροῦ; ἀλλὰ τὸ κέρδος τοῦτο περιορίζεται διὰ τοῦ διαγωνισμοῦ εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον· εἶναι δὲ καὶ δίκαιον, διότι παράδοξον ἀληθῶς θὰ ἦτον νὰ μὴ ἐργασθῶσιν οἱ τῶν Παρισίων ἐργάται χάριν τῶν ἐμπόρων τῆς Μασσαλίας, ἐν ᾧ οἱ τῆς Μασσαλίας ἔμποροι ἐργάζονται χάριν τῶν ἐργατῶν τῶν Παρισίων.

Ἄν, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν κοινωνιστῶν, λάβῃ τὸ Κράτος τὴν θέσιν τοῦ ἐμποροῦ, τί θὰ συμβῇ; Παρακαλῶ νὰ μοι δεῖξωσι διατί θὰ ἦναι οἰκονομικώτερα ἢ προμήθεια;—Διότι θ' ἀγορασθῇ ὁ σῖτος εὐθηνότερον;—Ἄλλὰ φαντάσθητε τοὺς ἀντιπροσώπους τεσσαράκοντα χιλιάδων δήμων ἀφικνουμένους εἰς Ὀδησσὸν κατὰ δοθεῖσαν ἡμέραν, καὶ τὴν ἡμέραν μάλιστα τῆς ἀνάγκης, καὶ κρίνατε ποῖα τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν τιμῶν.—Διότι θὰ γείνη ἡ μεταφορὰ οἰκονομικώτερα;—Ἄλλὰ θὰ χρειασθῶσιν ὀλιγώτερα πλοῖα, ὀλιγώτεροι ναῦται, ὀλιγώτεροι φορτώσεις καὶ ἐκφορτώσεις, ὀλιγώτεροι ἀποθηκεύσεις, ἢ θὰ λείψωσιν ὅλα αὐτὰ αἱ δαπάναι;—Διότι θὰ λείψῃ τὸ κέρδος τοῦ ἐμποροῦ;—Ἄλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι καὶ οἱ ὑπάλληλοι ὑμῶν θὰ ὑπάγωσιν ἀμισθί εἰς Ὀδησσόν; Ἢ ταξιδεύσωσι καὶ θὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἀδελφότητος; Δὲν θὰ ζήσωσι καὶ αὐτοί; Δὲν πρέπει νὰ τοῖς πληρωθῇ ὁ καιρὸς των; Νομίζετε δὲ ὅτι ἡ πληρωμὴ δὲν θὰ ἦναι πολὺ ἀνωτέρα τῶν δύο ἢ τριῶν τοῖς ἑκατὸν, ὅσον ὁ ἔμπορος κερδαίνει, καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ δώσῃ πᾶσαν ἐγγύησιν ὅτι δὲν ζητεῖ περισσύτερον;¹

1. Τὴν ἀλήθειαν τῶν σκέψεων τούτων μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἱστορία. Αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἐπιτροπῆς, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἀσπιδεῖτας

Ἄλλως τε λάβετε ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐπιβολῆς τοσοῦτων φόρων καὶ τῆς διανομῆς τοσοῦτων σιτηρῶν τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἀδικίας, ἀχωρίστους ἀπὸ τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Συλλογίσθητε δὲ καὶ τὴν εὐθύνην ἣτις ἤθελεν ἐπιβαρύνει τὴν κυβέρνησιν.

Οἱ κοινωνισταί, οἱ τοὺς παραλογισμοὺς τούτους ἐπινοήσαντες καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς δυστυχίας ἐμφυσῶντες αὐτοὺς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πλήθους, αὐτοκαλοῦνται προοδευτικοί, οἱ γεννάδαι. Ἡ δὲ συνήθεια, ὁ τύραννος οὗτος τῶν γλωσσῶν, δὲν ἐπικυρόνει ἀκινδύνως τὴν λέξιν καὶ τὴν περιεχομένην ἔννοιαν. Προοδευτικοί! Ὑποθέτει, ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι ἔχουσι τὴν ὄρασιν ἄλλοτερον παρὰ τὸν ὄχλον, ὅτι μόνον ἐλάττωμα ἔχουσιν ὅτι προπορεύονται τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἂν δὲν ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς καταργήσεως ἐλευθέρων τινῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦσι παρσιίτους, πταίει ὁ κόσμος, ὅστις εἶναι ὀπίσω κατὰ τὸν κοινωνισμόν. Ἀλλὰ, μὰ τὸν Θεόν, τὸ ἐναντίον εἶναι ἀληθές, καὶ δὲν ἤξεύρω εἰς ποῖον βαρβαρότητος αἰῶνα πρέπει ν' ἀνατρέξῃ τις, ἵνα ἀνεύρη τὴν σάθμην τῶν κοινωνιστικῶν γνώσεων.

Οἱ νεώτεροι αἰρετικοὶ ἀντιτάσσοσιν ἀπαύστως τὸν συνεταρισμὸν κατὰ τῆς κοινωνίας. Δὲν προσέχουσι δὲ εἰς τὸ ὅτι ἡ κοινωνία, ὑπὸ ὄντως ἐλεύθερον πολιτεύμα, εἶναι ἀληθῆς συνεταρισμὸς, πολὺ ἐντελέστερος τοῦ ὑπὸ τῆς γονίμου φαντασίας τῶν ἐξερχομένου.

Ἄς σφηνίσωμεν τοῦτο διὰ παραδείγματος.

Ἴνα δυνήθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐγειρόμενος τῆς κλίνας, νὰ ἐνδύθῃ, ἀνάγκη νὰ περιφραχθῇ ἀγρὸς, νὰ ἐκχερωθῇ, νὰ ἀποξηρανθῇ, νὰ καλλιεργηθῇ, νὰ σπαρῇ ἀνάγκη νὰ τραφῶσι ποιμνία διὰ τὸ μαλλίον τῶν τὸ μαλλίον τοῦτο ἀνάγκη νὰ τὸ γνέσωσι, νὰ τὸ ὑφάνωσι, νὰ τὸ βράψωσι, νὰ τὸ μεταποιήσωσιν εἰς ῥοῦχον τέλος πάντων τὸ ῥοῦχον ἀνάγκη νὰ κοπῇ, νὰ ραφθῇ, νὰ γείνη ἔνδυμα. Ἡ σειρά δὲ αὕτη τῶν ἐργασιῶν ὑποθέτει πλήθος ἄλλας, διότι προαπαιτοῦνται γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μάνδρα, ἐργαστήσια, ἔλαιον, μηχαναὶ, ἄμαξαι κλ.

Ἄν ἡ κοινωνία δὲν ἦτον συνεταρισμὸς, ὁ ἔχων ἀνάγκην ἐνδύματος ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὰς εἰρημένους πολυειδεῖς ἐργασίας μόνος αὐτὸς, ἀπὸ τοῦ πρώτου κτύπου τῆς ἀξίνης, δι' οὗ ἄρχεται ἡ κκτασκευὴ, μέχρι τοῦ τελευταίου τρυπήματος τῆς βελόνης, δι' οὗ τελειώνει.¹

ὡς ἔλεγον, τὸ μονοπώλιον, ἐναυαίγησαν. Οὐδ' ὁ Ναπολέων τὸ 1811 ὑπῆρξεν ἐπιτυχέστερος αὐτῆς. Κατάρθωσε μόνον νὰ διαταρᾶξῃ τὴν φυσικὴν πορείαν τοῦ ἐμπορίου καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπερίμνησιν καὶ τὴν σιτοδείαν. Καὶ τὸ 1855 ἀκόμη, ἐναντίον τῶν ἐπισήμων διακηρύξεων, ἡ κυβέρνησις ἐνόμισε συμφέρον νὰ προμηθευθῇ τὸ ἀναγκάσιον ὑλικὸν τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργείου ἀπ' εὐθείας. Ἀλλὰ τὸ ἀποτελεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια πολλῶν ἑκατομμυρίων, ἄπερ ἐπλήρωσαν φυσικῶς οἱ φορολογοῦμενοι, χωρὶς τῶ ὄντι νὰ τὸ ἐνοήσωσι.

1. Ὅθεν ἡ λεγομένη διαίρεσις ἐργασιῶν εἶναι ἐνωσις ἐργασιῶν.

Χάρις ὅμως εἰς τὸ κοινωνικόν, ὅπερ εἶναι ὁ ἰδιάζων τοῦ ἀνθρώπου χαρακτήρ, αἱ ἐργασίαι αὗται διενεμήθησαν μεταξὺ πλήθους ἐργατῶν εἶναι δὲ καὶ πλείστων ὑποδιαίρέσεων ἐπιδεκτικαί, πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν, καθ' ὅσον, αὐξανούσης τῆς ἀναλώσεως, ἐκάστη εἰδικὴ ἐργασία δύναται νὰ γείνη ἀντικείμενον νέας βιομηχανίας. Ἐρχεται μετὰ ταῦτα ἡ διανομὴ τοῦ προϊόντος, οὔσα ἀνάλογος τοῦ μέρους τῆς ἀξίας, ὅπερ ἕκαστος συνεισέφερεν εἰς τὴν παραγωγὴν. Τί ἄλλο δυνατόν νὰ ἦναι ὁ συνεταρισμὸς, εἰμὴ τοῦτο;

Πραττητέον δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐργατῶν κενεὶς δὲν παρήγαγεν ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ εἶναι οὐδ' ὅπωςτιοῦν μῦριον ὕλης, περιορίσθησαν εἰς τὸ νὰ παράσχωσιν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον ὑπηρεσίας, νὰ βοηθήσωσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον πρὸς κοινὸν σκοπὸν καὶ, τῷ λόγῳ τούτῳ, δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεσολαβούσα μεταξὺ τῶν, δηλαδή μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀναλώσεως, πρόσωπα. Ἐὰν π. χ. ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἐργασίας ἡ μετακόμισις ἦναι ἀρκετὰ σπουδαία, ὥστε νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς αὐτὴν ἐν πρόσωπον, τὸ γνέσιμον, ἡ ὑφάνσις ὡσαύτως, διατί θὰ εἴπωμεν μᾶλλον παράσιτον τὸ πρόσωπον τῆς μετακομίσεως παρὰ τὰ ἄλλα; Ἡ μετακόμισις δὲν εἶναι ἀναγκαία; Ὁ εἰς αὐτὴν καταγινόμενος δὲν δαπανᾷ κειρὸν καὶ κόπον, καὶ δὲν ἀπαλλάσσει τῆς τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ κόπου δαπάνης τοὺς συνεταίρους του; Οὗτοι κάμνουσι πλέον ἢ τι ἄλλο χάριν αὐτοῦ; Δὲν ὑπόκεινται ὅλοι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀμοιβήν, δηλαδή τὴν διανομὴν τοῦ προϊόντος, εἰς τὸν νόμον τῆς συμφωνηθείσης τιμῆς; Ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς ἐργασίας, ἡ συμφωνία αὕτη περὶ τῆς τιμῆς δὲν γίνεται, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, χάριν τῆς κοινῆς τῶν συνεταίρων ὠφελείας; Τί ἀνάγκην λοιπὸν ἔχομεν τοῦ κοινωνιστοῦ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ διαρρήξῃ δεσποτικῶς, ἐπὶ προσφάσει δῆθεν ὀργανώσεως, τὰς ἐκουσίας ἡμῶν συμφωνίας, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διαίρεσιν τῆς ἐργασίας, νὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τὰς ἐταιρικὰς τὰς ἀτομικὰς προσπαθείας καὶ νὰ κάμῃ τὸν πολιτισμὸν νὰ ὀπισθοδρομήσῃ; Ὁ συνεταρισμὸς, ὡς τὸν περιέγραψα, εἶναι ἦτον συνεταρισμὸς, διότι ἕκαστος εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται ἐλευθέρως, ἐκλέγει ἐν αὐτῷ τὴν θέσιν του, κρίνει καὶ συμφωνεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὑπ' εὐθύνην του, ἔχων τὸ ἐλατῆριον καὶ τὴν ἐγγύτησιν τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος; Ἀπαιτεῖται, ἵνα ὀνομασθῇ συνεταρισμὸς, νὰ ἔλθῃ ὁ ἀξίων ἑαυτὸν ἀναμορφωτὴν νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν σφραγίδά του καὶ τὴν θέλησίν του, καὶ νὰ συγκεντρώσῃ, ὡς εἶπεν, ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπότητα;

Ὅσον περισσότερον ἐξετάζει τις τὰς προοδευτικὰς ταύτας σχολὰς, τόσον μᾶλλον πείθεται ὅτι τίποτα ἄλλο δὲν εἶναι πραγματικῶς εἰμὴ ἡ ἀμάθεια ἀνακηρύττουσα ἑαυτὴν ἀλάθηστον, καὶ

ἐν ὄνοματι τοῦ ἀλανθάστου ἀπαιτοῦσα τὴν δεσποτείαν.

*Ε πεται συνέχεια.

I. B.

Θεοδώρου Δε Κελδράτζ ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη.

Συνέχεια ἰδί σελ. 674.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπως ἐν γένει καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὀλίγα φυτὰ εἰσῆχθησαν ἔξωθεν. Ἐάν ἐξαίρεσωμεν τὸ *γεώμηλον*, ὅπερ γεωργεῖται σποράδην καὶ ἀμειλῶς, ἄλλα τινὰ *κηπαῖα λάχανα*, τὴν *ἀμερικανικὴν ἀγάβην*, ἢ ἀλόνη, τὴν κυκλοῦσαν καὶ περιφράσσουσάν τοὺς κήπους διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς φύλλων, καὶ *Σχῆνον τὸν μαλακόν*, ἥτοι τὴν κοινὴν πιπεριάν, τὸ σύνθηες παρόδιον τῶν Ἀθηναίων δένδρον, δὲν θέλομεν εὖρει ἄλλα φυτὰ ἐγκλιματισθέντα ἐνταῦθα. Τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα, ἅτινα ἀνεφέραμεν, εὐάριθμα ὄντα, δὲν ἔδωσαν οὔτε διδουσι ποσῶς ἴδιον χαρακτηριστικὸν εἰς τὸ ὅλον τῆς ἐν τῇ Ἀττικῇ φυτείας, οὔτε ἔσχον ἐπίδρασίν τινα ἐπὶ τοῦ κλίματος αὐτῆς. Ἐκ τούτων τῶν σκέψεων ὁ συγγραφεὺς ὀρυόμενος, συγκρίνει τὰ ἐπισημότερα καὶ πολυπληθέστερα ἐκ τῶν τὰ νῦν φυτῶν μετὰ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα βλαστανότων, εὐρίσκει δὲ πλήρη ταυτότητα. «Τὰ σπουδαιότερα τῶν γεωργουμένων ἐν τῇ ἀρχαιότητι φυτῶν, τὰ σιτηρά, ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ σήμερον ἔτι εἰσὶ τὰ λόγου ἄξια καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς χώρας. Ὁ χρόνος καθ' ὃν εἰσῆχθησαν ἀπόλλυται εἰς τὸ σκότος τῶν μυθικῶν αἰώνων, ἅτε ἀνεφερόμενος ὑπὸ τῶν μύθων. Ἡ Δήμητρα αὐτὴ ἐδίδαξεν ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ ἀγρῷ τὴν γεωργίαν τῶν σιτηρῶν, ἡ δὲ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἐδώρησε τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐλαίαν.» Ἐπειδὴ δὲ τὰ φυτὰ ταῦτα καὶ τότε ἐβλάστανον ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόπων, ἐφ' ὧν καὶ σήμερον, «καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἐξαναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἀλλοίωσίν τινα τοῦ κλίματος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ὅπως π.χ. δοξάζει ὁ καθηγητὴς Φράας ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Al dià τοῦ χρόνου προσγινόμεναι μεταβολαὶ τοῦ κλίματος καὶ τῶν φυτῶν*», (Klima und Pflanzenwelt in der Zeit), διὰ τοῦτο καὶ ἡ κατ' ἀριθμὸν ἀναλογία τῶν ἡμερῶν φυτῶν πρὸς τὰ ἄγρια φαίνεται μὴ ὑποστάσασθαι ἐν τῷ διαστήματι ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων μεταβολὴν τινα οὐσιώδη καὶ κατάδηλον οὔτε ὡς πρὸς τὰ εἶδη οὔτε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φυτῶν ἐν γένει.»

Περὶ τῶν φυτοκοινομένων φυτῶν τῆς Ἀττικῆς.

ΣΙΤΗΡΑ

Ἐκ τούτων γεωργοῦνται κυρίως μόνον ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή.

Ἐκ τοῦ σίτου σπείρεται μόνον τὸ χειμερινὸν εἶδος *Σίτου τοῦ κοινοῦ* κατὰ πολλὰς ποικιλίας.

Χώρα σιτοφόρος ἐν Ἀττικῇ προπασῶν εἶνε τὸ καρποφόρον πεδῖον τῆς Μεσογαίας, κείμενον μετὰξὺ Ἰμμητοῦ καὶ τῶν ὄρεων τῆς Λαυρεωτικῆς, κατὰ δεύτερον λόγον τὸ Ἐλευσίνιον, ὀλιγότερον δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐκ τούτου δὲ ἰδίως ὅλη ἢ κατὰ μῆκος τοῦ Ἰμμητοῦ ἕκτασις δυτικῶς μέχρι Φαλήρου καὶ μεσημβρινῶς μέχρι Βάρης. Ἐπισημότεραι ἐν Ἀττικῇ γεωργοῦμεναι ποικιλίαι αὐτοῦ εἰσὶν αἱ ἐξῆς τέσσαρες: 1) Ὁ σῖτος ὁ καλούμενος κοινῶς *μαυραργάνι*, ἔχων στάχυν πολυκόκκον, λευκὸν μετ' ἀθέρων μελανῶν, ἐπιμήκων. 2) Ἡ *βουσαλά*, σῖτος βωσσικός, πολυκόκκος, ἔχων στάχυν ἀνοικτὸν καφὲ χρώματος. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη εἰσὶ τὰ μᾶλλον τιμώμενα. 3) Ὁ *κρεμενὲς* ἔχει στάχυν λευκῆς, ἥττον πολυκόκκους καὶ μικρὸν βραχυτέρους ἀθέρους, καὶ 4) ὁ *σκυλοπετρίτης*, ὅστις μόλις γεωργεῖται ὡς ἴδιον εἶδος, μᾶλλον δὲ μεμιγμένος μετὰ τῶν εἰδῶν 1 καὶ 3, προσεμφέρει πολὺ τοῖς προηγουμένοις, ἔχων μόνον τοὺς στάχυν ἥττον πολυκόκκους καὶ τοὺς ἀθέρους ἀφεστῶτας ἀλλήλων. Οἱ χωρικοὶ θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς ἄγριον εἶδος.

Ἐν τῇ Ἀττικῇ τὰ νῦν παραγόμενοι σῖτος δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς τῶν κατοίκων χρείας, διὸ καὶ φέρεται πολὺς βωσσικὸς ἐκ τῶν λιμένων τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Ἡ κριθή γεωργεῖται, ὅπως καὶ ὁ σῖτος, πολλή. Σπείρονται δὲ αὐτῆς δύο εἶδη: *Κριθὴ ἡ κοινὴ* καὶ ἡ *ἐξάστοιχος*. Ἡ κριθή χρησιμεύει ἰδίως ὡς τροφή τῶν ἵππων, εἴτε τὰ σπέρματα αὐτῆς, εἴτε ἡ χλωρὰ πόα πρὸ τῆς ἀνθήσεως.

Τὴν κριθὴν τὴν ὠρισμένην πρὸς τροφήν ἵππων ἐν εἶδει πόας σπείρουσι πυκνήν φέρουσι δὲ τοὺς ἵππους ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τοῦ Μαΐου μεσοῦντος καὶ καταλείπουσιν 2-3 ἐβδομάδας ἐπ' αὐτῶν, ἢ θερίζουσι τὴν χλοερὰν γράστιν (γρασίδι), ὅπως ζηράναντες (σανὸ) θρέψωσι τοὺς ἵππους κατ' ἄλλας ὥρας τοῦ ἔτους.

Οἱ σιτώνες ἀροτροῦνται εὐθύς μετὰ τὰς πρώτας καὶ ἐπαρκεῖς φθινοπωρινὰς βροχὰς τὰς μαλακυνούσας τὸ ἐκ τοῦ ἀχμηροῦ θέρους ὡς λίθος σκληρὸν γινόμενον ἔδαφος, ὅπως τὸ ἄροτρον εἰσδύῃ εὐχερῶς. Εὐθύς δὲ σπείρονται εἴτε διὰ κριθῆς εἴτε διὰ σίτου, ἀδιαφόρως, ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ μέσου τοῦ Νοεμβρίου. Ἡ βλάστησις τοῦ σπαρέντος ἀρχεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἡ δὲ Ἀττικὴ πεδιάς ἐνδύεται τῆδε κακεῖσε τὸ χλοερὸν αὐτῆς ἐαρινὸν ἔνδυμα. Σκοπίμως δὲ δὲν λέγομεν χειμερινὸν καὶ ἐαρινὸν ἔνδυμα, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ἐαρινόν, καίτοι οἱ μῆνες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν χειμῶνα, διότι ἐν τῷ Ἀττικῷ πεδίῳ τὸ ἔαρ τῶν φυτῶν ἀρχεῖται κυρίως κατὰ τὰ τέλη τοῦ φθινοπώρου, εἴτε μετὰ τὰς πρώτας βροχὰς ὅπως δὲ εἰς τὰς βορείους χώρας διακόπητὴ τὴν βλάστησιν τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ φέρῃ τὴν παῦσιν αὐτῆς, οὕτως ἐνταῦθα ἡ θερμότης τῶν ἀβρόχων